

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 599

המאמר שבת אורה

דברים

אזהרה המורה: העלון מיועד אך ורק לרציניים שיוצאים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעילוי נשמת ר' דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה. מוסר והנהגות

בישיבה בכפר חסידים מסתיימת תפילת ערבית ובחורים יוצאים לקראת יממה מתישה של אבל וצום. רבי אליהו לופיאן זצ"ל עוזב את ההיכל אחרון, אבל וחפוי ראש. כתפיו שחות, עננה כבידה מניסה את החיות מפניו. חורבן הבית. הוא פוסע ביאוש מר בשבילי כפר חסידים. ליד הצריפים אופסים כוחותיו. הוא מתיישב על סלע סמוך גועה בבכי. בחורים נאספים, ורבי אליהו אינו שם לב. בקול דממה דקה הוא פותח ומתנה את סיפור החורבן ונראה בעליל כי מדובר בחורבנו האישי. נראה בעליל כי החיים של רבי אליהו שונים בגלל האש שהוצתה בציון לפני אלף ותשע מאות שנה. קודל הולך וגדל. סביב על גבי קבוצת סלעים מתישבים בחורים משתאים. רבי אליהו נראה כאן כנביא החורבן המקונן על צרותיו של עם ישראל. אור קלוש מאיר את הלילה ומשרה אירת חורבן. קול הארי שלו נסדק לפתע והוא אינו מוצא עוד את לשונו. "זה היה רגע", סיפר אחד הנוכחים "של יום עומדי על דעתי. הכל נראה פתאום שונה מן היסוד. לחוות משבר אישי בגלל אש שהוצתה בציון. לפתע חשבתי שכן לעם ישראל אני, עם שחורב לו בית המקדש, שעבר באש ובמים את הגלות, עם שעתה לומר הוא תורה וממשיך את דרך אבותיו מדורי דורות". (מורשת אבות "לב אליהו")

סיפר אחד מתלמידי רבי שרגא פייבל מנדלוביץ זצ"ל (ראש ישיבת "תורה ודעת") בארה"ב, כשלמד ר' שרגא פייבל עם בחורי הישיבה תהלים "על נהרות בבל" (תהלים קל"ז) לא היה יכול לומר יותר משני מילים מן הקפיטל מפאת רגשי הנושא, שהיה נתקף בבכיות ונאנחות, ולקח לו כמה רגעים עד ששלט על רגשותיו ותפס את עצמו בחזרה לשיעור שמסר לפני הבחורים. (אחל משה)

אם בסתם ימים של חול היה רבי ברוך טולידנו זצ"ל מתאבל על חורבן בית המקדש ועל גלות השכינה, הרי שבהגיע ימי בין המצרים, ובפרט ביום תשעה באב עצמו, היה ניכר עליו צער האבל כאילו זה עתה נחרב בית המקדש לנגד עיניו. יום הסתלקות אביו של רבינו, רבי יעקב, חל בערב י' באב, ועל כן היה מקפיד לשמש ב' באב כשליח ציבור. בעת אמירת הקינות, היה הופך את גלימתו ומכסה בה את ראשו. פניו היו מוסתרות כליל, אך מתחתיו נקוותה שלולית גדולה של דמעות ורתחות שולגו מעיניו במשך כל זמן אמירת הקינות בלא הפוגה. כך היה בליל תשעה באב, וכך גם ביום למחרת. רבי ברוך, היה אומר את כל הקינות מהחל ועד כלה בבכי ובדמעות. הוא לא דילג גם על קינה אחת. מי שפגש בו באותו היום, חש כי לפניו אדם שבור ורצוצ על חורבן מחמר עיניו. כי אכן חש רבינו את צער השכינה בגלותא' כצערו האישי. (קדוש ובור)

עד כמה חש, רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל, את החורבן והציפיה לגאולה בחושים הפשוטים, פעם הגיע נינו מחו"ל בימי תשעת הימים והתלונן בפני רבי חיים פנחס שאינו חש את צער החורבן, אמר לו רבי חיים פנחס שיבא אתו למנין הנץ בכותל המערבי ביום תשעה באב ואין ספק שירגיש את החורבן היטב כשיראה את בית השם חרב ושומם, באומרו אם חלילה ביתו של אדם נשרף הוא מרגיש זאת היטב, כל שכן אם רואה שהשכינה בגלות וביתה חרב, לא שייך שלא להתעורר ולבקש על בנינו במהרה. תשעה באב היה הולך לומר קינות בשירי בית המקדש הכותל המערבי, כשהיה מגיע לכותל היה עושה קריעה ופוצץ בבכי. ומספר תלמידו שכאשר היה רבי חיים פנחס חוזר מהכותל המערבי היה יושב ודומם בביתו, כאילו מתו מוטל לפניו ברוב צער ויגון. אחד מחשובי תלמידיו מרביץ תורה לעוררים, סיפר שמדי שנה הוא אומר לתלמידיו שאמנם הוא עצמו לא זוכה למדרגה של ציפיה אמתית וחושית לאבילות ירושלים ולאקמא שכניתא מעפרא, אך הוא זכה ללמוד אצל אדם שאצלו זכור בית המקדש וחורבנו היה חוש ומזה הוא יכול מעט להעביר להם. (מנדלוט ומרוממות)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר ה' ידן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחרצת ודי וקב: "לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז, מפני כבודן של ישראל". (רש"י). לכאורה, מה ענין כבודם של ישראל לכאן. הלא כך הדין נתון בכל תוכחה, שיהא המוכיח שוקל דבריו לפי מדת הבנתם. שאם בלשון קצרה לא תהיה התוכחה מובנת, יש לו לפרוט החטאים ולהבהירם, ואם ברמז קל היא מובנת, הרי בין כך ובין כך אין להאריך. ומדוע תלה זאת בכבודם של ישראל. ברם, טבע העולם הוא, שכל מאורע חשוב ומכריע בחייו של אדם אינו מש מזכרוננו, ודי ברמז קל כדי להעיר לו אודותיו. מה שאין כן כאשר המאורע הוא שולי ופעוט, נדחק הוא מזכרוננו, ורק בסיפור פרטים רבים מהענין יוכל להזכר במה מדובר. עבור דור המדבר, דור דעה, כל חטא שחטאו היה להם למאורע נורא ואיום, ועמד לנגד עיניהם כזכרון מבעית ומבחיל, עד שהיה די באיזכור קל של מקום הכשלון, ומיד הבינו למה הכוונה. זהו שאמר רש"י "לפיכך סתם הדברים והזכירם ברמז, מפני כבודן של ישראל", כי אם היה נזקק לפרט להם החטא על מנת שיבינו התוכחה, היה זה בזיון להם, כאילו שהחטא נחשב אצלם אך לזכר פעוט, שאינו תופש מקום בזכרונם. אבל עתה שבאמת הספיק עבורם וזימת הדברים ברמז בלבד, הרי זה לכבודם של ישראל, שיוצאים להעריך חומרת המעשים הנזכרים. (פנינים משולחן גבוה רבי יוסף ליב נגדק זצ"ל)

"אחרי הכתו את סיחון מלך האמרי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרת באדרעי: "אמר משה אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצה הארץ יאמרו מה לזה עלינו מה היטיב לנו אינו בא אלא לקנות ולמצוא עילה שאין בו כח להכניסנו לארץ לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם ואח"כ הוכיחם" (רש"י) הדברים מופלאים, איך ניתן היה להעלות על דל שפתים טענה כה מוזרה, הלא ארבעים שנה משה רבינו מנהיגם ומיטיב להם בלי גבול ואיך יתכן לחשוב ולדבר כך? אלא, היה אומר רבי יחזקאל ליונישטיין זצ"ל משגיח ישיבת פוניבז' כאן אנו רואים עד כמה עמוקים הם כוחות נפש של האדם, שאפילו בעומדו בנסיון קל הוא כבר קרוב לכפירה ומרידה בהש"ת עד כדי כך שהוא יכול לזרוק את כל מה שקיבל מלא חפנים חסדים נוראים שנזקק להם וקיבל בעין הטובה והרחבה ביותר ולומר מה קיבלתי מהש"ת. לא רק בשעת נסיון יכול להגיע למדה זו, אלא אפילו כאשר רואה שלא כל רצונותיו ושאיפותיו מחיי העולם הזה התגשמו, הוא כבר מסוגל לומר שלא קיבל ולא רכש מאומה וכביכול זורק הכל וכופר בטובת הש"ת, אף שאינו מוציא דברי כפירה אלו מתוך פיו, בכל זאת מגלים לנו חז"ל הקדושים שקרובים המה אליו מאד בהרהורי ובמחשבתו. כשרואים להיכן שייך להתדרדר, פשוט הוא כמה מוטל עלינו להתייגע ביראת שמים ללא כל הפוגה בכל יום ויום. (התקד עליה)

הואיל משה פאר את התורה הזאת לאמר: בשבעים לשין פירשה להם (רש"י). מדוע דוקא עתה, ערב כניסת בני ישראל לארץ כנען, ביאר משה לישראל את התורה בשבעים לשון. בדרך רעיונית מפרש את הפסוק רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל מפרשבורג בספרו "כתב סופרי:ישנם החושבים כי מקומה של התורה הוא במדבר דוקא. בארץ ישראל, סבורים הללו, אין חובה לשמור את התורה. אחרים סבורים כי דוקא בארץ חובה לשמור את התורה, אך מחוץ לגבולותיה אין חובה לכך. כעת, כאשר עמדו להכנס לארץ ישראל, ביאר להם משה את התורה בשבעים לשון, ללמד כי קיום התורה ומצוותיה אינו דבר הקשור למקום מסוים או תלוי בזמן מסוים, אלא יש לשמור אותה ולקיימה בכל אתר ואתר ובכל עידן ועידן. (שללי אודות)

סיפור מההפטרה

חֲדָשִׁים וּמוֹעֲדִים שְׁנָאָה נִפְשִׁי הָיוּ עָלַי לְטַרְחַן נִלְאִיתִי נִשְׂאָה: סיפור המגיד רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל באחת הפעמים בהיותי מחובר בבית החולים אל מכשיר הדיאליזה יחד עם עוד כמה חולי כליות דיברו החולים ביניהם כדרך האנשים שמדברים על כל דבר לפתע נכנסה אחת האחיות וסיפרה הבוקר אחת האחיות חגגה את יום הולדתה היא הביאה בקבוק יין ועונה לחלק לכל העובדים בין העובדים היתה אחות דתיה משקבלה את כוס היין שמונה לה בעלת השמחה סירבה לשתותה וכשהפצירה בה אמרה לה בשקט מכיון שאת מחללת שבת בפרהסיא אסור לי על פי ההלכה לשתות את היין שמונת... האחיות החוגגת נפגעה עד מאוד וכעסה, היא התחילה לצעוק עליה ולדיב איתה. הסיפור התפרסם כאש בשדה קוצים בכל המחלקה וביחוד בקרב האנשים הרחוקים מן התורה והמצות, שהודרו ובאו לגעור באותה אחות דתיה שפגעה בחברתה לעבודה, ואיך העיזה לעשות זאת, ועוד הערות שונות ומה אתם אומרים שאלה האחיות את כולם והסתכלה עלי, ידעתי שכונתה להקניט ולקנטר, ועל כן שתקתי, אך בזמן ששתקתי, כל חולי הכליות המחוברים לדיאליזה שהיו איתי בחדר, התחילו להתמרמר על ההתנהגות המבישה של הדתיה הזו, עד מהרה הגיעו גם לטענות לכפיה הדתית ולעוד טענות שנשמעות מפי אחינו הטועים תמיד, באותה הפעם החלטתי שלא להגיב. אך בשבוע לאחר מכן חיכיתי שכל החולים יתחברו למכשיר הדיאליזה, שלא יוכלו לברוח באמצע הדרשה, ופתחתי את פי ישי סיפור מעניין לספר לכם, סיפור הם היו מוכנים לשמוע, גם מחרדי, אתמול בערב הייתי בסעודת אירוסין, הסעודה היתה כהוגן, השבחים על בני הזוג שהולכים להקים את ביתם, הגיעו מכל עבר ואז הגיע הרגע הגדול, החתן העניק לכלה מתנה העטיפות והפרחים שכיסו את המתנה, היו מכובדים, הרהרתי אם העטיפה כך, מה יש בפנים והכלה מחויבת פותחת עוד עטיפה ועוד עטיפה סרט ופרח עד שהגיעה לקופסא קטנה כשפתחה את הקופסא, המתח היה באויר, היא הוציאה מתוכה טבעת מדהימה עם יהלום זוהר ביופיו, כל המשתתפים מחאו כפיים, אך לפתע צעקה הכלה איזה מתנה מגיעה אני לא אוהבת את השטות הזו! וזרקה את הטבעת על הרצפה, והסתלקה מהמקום, החתן החור, היו צריכים לתמוך בו שלא יפול, האורחים התביישו והחלו להסתלק מן המקום וכך נגמר טקס האירוסין, כמובן שהחתן כבר היה מסופק, אם להמשיך את השידוך הזה, ביקשו ממני קצת לעשות שלום בית ולדבר עם החתן, נו מה אתם אומרים כדאי לעשות שלום ביניהם ושיתחתנו או לא!!! כל הנוכחים הסכימו פה אחד, שאסור לי לעשות להם "שלום בית" והטעימו ואמרו שאם קודם הגישו איך היא עושה לו כאלה בושות ובוזונות מה יהיה אחר כך? גם אני חושב כך אמרתי, והמשכתי בדרשתי, שבוע שעבר סיפרה אחת האחיות סיפור על אחת מחברותיה לעבודה שסירבה לשתות את שמונה לה האחיות המחללת שבת, וכולכם צעקתם על ההתנהגות המביישת ועוד ועוד, אך אם תתבוננו תראו שכל מחלל או מחללת שבת במעשיהם גורמים לבזיון נורא לקב"ה כמו הכלה שביתתה את חתנה, ואף יותר שהיו אמרו חז"ל (שבת דף י"ב) אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ומבקש אני ליתנה לישראל לך והודיעם הקב"ה אומר שיש לו מתנה טובה שרצה ליתנה רק לעם ישראל, וכשנותן להם את המתנה הזו ששבת שמה מעניק עימה גם את כל הסגולות הנפלאות, שיש בה והנה מגיע אדם, ולפני כולם מחלל את השבת, ומראה שמואס במתנה ומשפיל את כבוד הנותן, שהוא מלך מלכי המלכים הקב"ה, ועוד מצפה שלא יהיה דינו כגוי לגבי שתייה מיינו? שתיתק הנוכחים בהבירה שהבינו את המסר... (הודו טוב)

ועל הכל...

"פרפראות"

סיפר המגיד הנודע רבי שבת יודלביץ זצ"ל: פעם הגיעו תיירים אמריקאים לירושלים, לשכונת מאה שערים בתשעה באב, הם התפלאו, מדוע כולם בוכים? סיפרו להם על בית המקדש שחרב, "ולא היה למקום ביטוח?" שאלו התיירים, לא באה התשובה, אז באמת צריך לבכות, סיכמו התיירים את הדיון, וסיים רבי שבתאי "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין" שלא נהיה כאותם התיירים, שלא מבינים את המשמעות של הצער חורבן בית המקדש.

"ענין של טעם"

טעם שאין אומרים "ברכת כהנים" ב"תשעה באב" בשחרית, שכמו שכהן אכל אינו נושא כפיו, משום שצריך להיות בשמחה. ובתשעה באב כיון שהעולם כולו בצער ויגון על חורבן בית מקדשינו, איך הכהנים ישאו את כפיהם? והם שרויים באבל. (שיירי נסנת הגדולה)

"מפי כתבם"

חלק נכבד מחיי האדם הוא במצב של "מחכה". בחיי היומיום אדם מחכה לאישובים, בבנק וכדומה. ילד מחכה לבר מצוה שלו אחר כך לחתונתו ואחר כך לילדים. השאלה היא כיצד מחכים? יש אדם בשעה שמחכה, מרמין לעצמו איך צריך להיות ביתו וחושב שבזה יצא ידי חובת הכנה. בדרך כלל הוא יושב שלושים שנה ואינו מתחתן מכיוון שלא מוצא את מה שדמיון לעצמו. אך יש שמתבונן איזה מידות צריך כדי לבנות בית ובכך הוא מכין את עצמו. כמו כן מי שממתין לקבל משרה יש מי שמדמין איזה משרה מתאימה לו, אך חז"ל אומרים "אין אדם יודע במה ישתכר" וצריך להיות מוכן לכל. כשם שהדבר הוא בחיי הפרט כך הוא בחיי הכלל. "מקומך מלכינו תופיע ותמלך עלינו כי מחכים אנחנו לך" אנו מחכים כבר אלפיים שנה שהמשיח יגיע. צריך לדעת איך לחכות למשיח. כלל ישראל עם התורה, חי יותר עם המשיח מאשר הוא חי עם העולם הזה. כמה וכמה ברכות אנו מתפללים על הגאולה בשמונה עשרה. אנו מתפללים "ותחזינה עיננו" – אנו מבקשים לראות בעינים שלנו, אך העינים האלו מקולקלות כי ראינו הרבה דברים שלא היינו צריכים לראות, האדם צריך להכין את עצמו שיהיה ראוי. וכשאנו מתפללים למשיח אנו צריכים להיות ראויים לביאתו, רבי ישראל סלנטר זצ"ל היה אומר: מה יהיה אם משיח יבוא, עדין איני מוכן לבואו. צריך לזכור את הגמרא בסנהדרין ג' דברים באים בהיסח הדעת משיח, מציאה ועקרב. המהרש"א מבאר שיש מי שזוכה שמשיח יבא לו בהיסח הדעת של שמחה כמציאה, ומי שאינו זוכה יבא לו המשיח בהיסח הדעת של נשיכת עקרב. כשיבוא משיח יתבטל היצר, כל ממשלת הודון תעבור מן הארץ ומי שכל חייו תאוה של ממון ואכילה ושאר דברים איך יעבור את תקופת ביאת המשיח, כל מה שיש לו יתבטל. משיח הרי בא בהיסח הדעת, איננו יודעים מתי יבוא, איך נעבור את ביאת המשיח עם המידות הרעות שלנו? צריך האדם להיות ראוי לביאת המשיח כי גם הקב"ה מחכה לגאולה אותנו. כמו בחיי הפרט אין ענין סתם לחכות אלא צריך להכין עצמו, גם בחיי הכלל מחכים אנו עד שנגיע לשלמות ונהיה ראויים ומכנים לביאת המשיח, ואם כך נחכה לבואו אז נקבל שכר – "אשרי כל חוכי לו". (המשנה רבי שלמה ורבה זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן שאדם לכתחילה, יגרום שלא יתחייב במצוה?

תשובה: בסעודה מפסקת של צום תשעה באב. יש לזהר שלא ישבו שלושה לאכול בסעודה המפסקת, כדי שלא יתחייבו בזיומן; אלא כל אחד ישב לבדו ויברך לעצמו. (שו"ע אורח חיים סימן תקנ"ב)

מפתחמי אוריתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

הטבע, הוא הנס הנפלא והגדול שבמושגים שלנו. (שפת אמת)
רצון החכם בחכמה. ורצון הכסיל באולת. (רבי שלמה אבן גבירול)
כי טבע הגאולה לנוח בחיק כסילים כי בחיק זה מנוחתה ערבה.. (חזון אי"ש)